

(i) Printed Pages : 7 Roll No. ....

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

0	3	3	1
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	4
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 4th Semester

(2042)

MUSIC INSTRUMENTAL (In all Mediums)

Paper-A Theory

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 45

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, selecting only **ONE** question from each Section. Question No. 9 from Section V is compulsory.

SECTION—I

1. Write in detail about the classification of Indian Musical Instruments. 9
2. What do you know about Murchhana ? Write in detail. 9

SECTION—II

3. Write in detail about Shudh Chhayalag and Sankiran Chhayalag Ragas. 9
4. What do you know about time theory of Indian ragas ? 9

SECTION—III

5. Write a brief life sketch of Abdul Halim Zafar Khan and his contribution in Music. 9
6. What are the contributions of Ustad Vilayat Khan towards the development of Music ? 9

SECTION—IV

7. Write any **one** Taal with Ekgun and Dugun layakaries :
(i) Sultal
(ii) Dhamar Tal. 9
8. Write a Razakhani Gat of any Raga with two Toras of your syllabus. 9

SECTION—V

9. Attempt any **nine** of the following :
- (1) Which instrument did Ustad Vilayat Khan play ?
  - (2) Which instrument did Smt. Annapurna Devi play ?
  - (3) Define Zamzama.
  - (4) Write the thata of Rag Hameer.
  - (5) On which Matras is tali and khali of Dhamar Taal ?
  - (6) How many types of meend ?

- (7) Who was the father of Ustad Vilayat Khan ?
- (8) Write the Gayan Vadān time of Rag Madhuwanti.
- (9) On which Laya is played Drut Gat (Razakhani Gat) ?
- (10) On which Laya is played Vilambit Gat ?
- (11) Write types of murchhana in Music.
- (12) What will you wear in finger while playing Sitar ?
- (13) How many Thaat's are there in Music ? $1 \times 9 = 9$

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रत्येक भाग में से एक प्रश्न करें। प्रश्न न. 9 (भाग-V) अनिवार्य है।

भाग—I

1. भारतीय संगीत वाद्यों के वर्गीकरण के बारे में विस्तार से लिखिए। 9

2. मूर्च्छना के बारे में विस्तारपूर्वक लिखिए। 9

भाग-II

3. शुद्ध छायालग और संकीर्ण छायालग रागों के बारे में विस्तार से लिखिए। 9

4. भारतीय रागों के समय सिद्धांत की व्याख्या कीजिए। 9

भाग-III

5. अब्दुल हलीम जाफ़र खाँ का संक्षिप्त जीवन परिचय व उनके संगीत में योगदान का वर्णन कीजिए। 9
6. संगीत क्षेत्र में उस्ताद विलायत खाँ के योगदान पर विस्तारपूर्वक लिखिए। 9

भाग-IV

7. निम्नलिखित तालों में से किसी एक ताल का एकगुण, दुगुण सहित लिखिए :
 (i) सूल ताल
 (ii) धमार ताल। 9
8. अपने पाठ्यक्रम में से किसी भी एक राग की रजाखानी गत दो तोड़ों सहित लिखिए। 9

भाग-V

9. निम्नलिखित में से किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर दीजिए :—
- (1) उस्ताद विलायत खाँ ने कौनसा वाद्य बजाया ?
  - (2) श्रीमती अन्नपूर्णा देवी ने कौनसा वाद्य बजाया ?
  - (3) जमजमा की परिभाषा लिखिए।
  - (4) राग हमीर का थाट लिखिए।
  - (5) धमार ताल की ताली और खाली किस मात्रा पर है ?
  - (6) मीड कितने प्रकार के होते हैं ?

- (7) उस्ताद विलायत खाँ के पिता कौन थे ?
- (8) राग मधुवत्ती का गायन वादन समय लिखो।
- (9) द्रुत गत (रजाखानी गत) किस लय में बजाई जाती है ?
- (10) विलम्बित गत किस लय में बजाई जाती है ?
- (11) संगीत में कितने मूर्छना है ?
- (12) सितार बजाते समय आप अँगुली में क्या पहनते हैं ?
- (13) संगीत में कुल कितने थाट हैं ?

$1 \times 9 = 9$

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਭਾਗ-V ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਭਾਗ-I

1. ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਸਾਜਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।

9

2. ਮੂਰਛਨਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ।

9

ਭਾਗ-II

3. ਸੁਧ ਛਾਯਾਲਗ ਅਤੇ ਸੰਕੀਰਣ ਛਾਯਾਲਗ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।

9

4. ਭਾਰਤੀ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

9

ਭਾਗ-III

5. ਅਬਦੁਲ ਹਲੀਮ ਜਾਫਰ ਖਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ ਪਰਿਚੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ
ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 9
6. ਸੰਗੀਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਸਤਾਦ ਵਿਲਾਇਤ ਖਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ 'ਤੇ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ
ਲਿਖੋ। 9

ਭਾਗ-IV

7. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਤਾਲ ਦਾ ਇਕਗੁਣ, ਦੁਗੁਨ ਲੈਅਕਾਰੀਆਂ
ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ :
- (i) ਸੂਲਤਾਲ
  - (ii) ਧਮਾਰ ਤਾਲ। 9
8. ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਰਾਗ ਦੀ ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ ਦੇ ਤੋਤਾਂ ਸਹਿਤ
ਲਿਖੋ। 9

ਭਾਗ-V

9. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :
- (1) ਉਸਤਾਦ ਵਿਲਾਇਤ ਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਇਆ ?
  - (2) ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਨਪੂਰਣਾ ਦੇਵੀ ਕਿਹੜਾ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਇਆ ?
  - (3) ਜਮਜਮਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।
  - (4) ਰਾਗ ਹਮੀਰ ਦਾ ਥਾਟ ਲਿਖੋ।

- (5) ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਦੀ ਤਾਲੀ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਕਿਸ ਮਾਤਰਾ 'ਤੇ ਹੈ ?
- (6) ਮੀਂਡ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?
- (7) ਉਸਤਾਦ ਵਿਲਾਇਤ ਖਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕੌਣ ਸਨ ?
- (8) ਰਾਗ ਮਧੂਵੰਤੀ ਦਾ ਗਾਯਨ ਵਾਦਨ ਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।
- (9) ਢੁਭਤ ਗਤ (ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ) ਕਿਸ ਲੈਅ ਵਿੱਚ ਵਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
- (10) ਵਿਲੰਬਿਤ ਗਤ ਕਿਸ ਲੈਅ ਵਿੱਚ ਵਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
- (11) ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕਿਤਨੇ ਮੁਰਛਨਾ ਹਨ ?
- (12) ਸਿਤਾਰ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਉੱਗਲੀ ਵਿੱਚ ਕੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ ?
- (13) ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕੁਲ ਕਿੰਨੇ ਥਾਟ ਹਨ ?

1×9=9